

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของทีมนักวิจัย

ชื่อโครงการ : ผลของการชักนำการคลอດด้วยการทำให้มีการแยกของถุงน้ำคร่ำจากเยื่อบุโพรงมดลูก
(Stripping of membrane)

ชื่อนักวิจัยหลัก : นางมณีวรรณ ยุระชัย ตำแหน่ง : พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ หน่วยงาน : ห้องคลอด
วุฒิการศึกษา : พยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตสาขา การพยาบาลมารดา-ทารกแรกเกิดและสุขภาพสตรี

APN. สาขาการพยาบาลมารดาและทารก

เบอร์โทรศัพท์ : 0623564624 Email: myurachai@yahoo.com

รายชื่อทีมนักวิจัย : นางสุดธิมา สุทธิปัญญา ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ หน่วยงาน: ห้องคลอด

นางพรธิภา บรรเทา ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ หน่วยงาน: ห้องคลอด

นางรุ่งราวรรณ การุญ ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ หน่วยงาน: ห้องคลอด

นางสาวสุขสัน แสงวงศ์ ตำแหน่ง พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ หน่วยงาน: ห้องคลอด

ส่วนที่ 2 บทคัดย่อ

ผลของการชักนำการคลอดด้วยการทำให้มีการแยกของถุงน้ำคร่ำจากเยื่อโพรงมดลูก (Stripping of membrane)

ที่มา

การตั้งครรภ์เกินกำหนด(post term pregnancy)คือการตั้งครรภ์ที่เกิน 42 สัปดาห์ขึ้นไป(294วัน) ซึ่งถือเป็นการตั้งครรภ์ที่มีความเสี่ยงในการเกิดผลกระทบกับทั้งมารดา และทารกไม่ว่าจะเป็นการคลอดยากจากทารกตัวโต ทารกเสี่ยงต่อการสำลักน้ำคร่ำ การติดเชื้อในทางเดินหายใจ และเสี่ยงต่อการเสียชีวิตเพิ่มขึ้น โรงพยาบาลกุดบากเป็นโรงพยาบาลชุมชนขนาด 30 เตียง ห่างจากโรงพยาบาลจังหวัด 45 กิโลเมตร ไม่มีสูติแพทย์ ผู้คลอดที่มีภาวะเสี่ยงสูงจะส่งต่อไปยังโรงพยาบาลประจำจังหวัด ในทางปฏิบัติหญิงตั้งครรภ์ที่มีอายุครรภ์ 41 สัปดาห์ แต่ยังไม่เจ็บครรภ์คลอด จะส่งพบสูติแพทย์ที่โรงพยาบาลจังหวัด เพื่อประเมินสภาวะผู้คลอดทุกราย ปีงบประมาณ 2551 ได้ส่งสตรีตั้งครรภ์ที่อายุครรภ์เกิน 41 สัปดาห์เพื่อพบสูติแพทย์ จำนวน 24 ราย ซึ่งได้สร้างภาระด้านค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้กับสตรีตั้งครรภ์และครอบครัวเป็นอย่างมาก เนื่องจากสตรีตั้งครรภ์ร้อยละ 80 ใช้สิทธิฟรี(บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า) และเส้นทางระหว่างกุดบากไปอำเภอเมืองไม่มีรถโดยสารประจำทาง ต้องจ้างเหมาพาหนะ ในการเดินทางครั้งละ 600-800 บาท จากรายงานการสังเคราะห์งานวิจัยแบบ randomized controlled trials เปรียบเทียบการชักนำให้เกิดการคลอดในไตรมาสที่สามของการตั้งครรภ์ พบว่าการชักนำให้เกิดการคลอดด้วยการทำให้มีการแยกของถุงน้ำคร่ำจากเยื่อโพรงมดลูก(stripping of membrane) สามารถลดการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ได้ ปีงบประมาณ 2552 ได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้ในสตรีตั้งครรภ์ที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนโดยเริ่มทำที่อายุครรภ์ 38 สัปดาห์ พบว่าสามารถลดจำนวนการส่งต่อที่มีสาเหตุจากอายุครรภ์เกินกำหนดลงได้จาก 24 รายในปี 2551 เป็น 7 ราย และ 1 ราย ในปี 2552 และ 2553 ตามลำดับ อย่างไรก็ตามการนำวิธีการชักนำการคลอดโดยการแยกถุงน้ำคร่ำจากเยื่อโพรงมดลูกมาใช้ เป็นเพียงการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดอัตราการส่งต่อ ไม่ได้เก็บข้อมูลการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ ข้อมูลการติดเชื้อ และการแตกของถุงน้ำคร่ำไว้ จึงทำให้เกิดข้อถกเถียงระหว่างผู้ปฏิบัติว่าการชักนำการคลอดด้วยวิธีการดังกล่าวสามารถลดการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ได้จริงหรือไม่ เกิดภาวะแทรกซ้อนได้แก่การแตกของถุงน้ำคร่ำและการติดเชื้อหรือไม่ จากเหตุผลดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาถึงผลของการชักนำการคลอดด้วยการแยกถุงน้ำคร่ำจากเยื่อโพรงมดลูก ต่อการลดการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ และอัตราการเกิดภาวะแทรกซ้อนได้แก่การแตกของถุงน้ำคร่ำ และการติดเชื้อ

วัตถุประสงค์: เพื่อศึกษาผลของการทำให้มีการแยกของถุงน้ำคร่ำจากเยื่อโพรงมดลูก(stripping of membrane) ต่ออัตราการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ และภาวะแทรกซ้อน ได้แก่ การแตกของถุงน้ำคร่ำ และการติดเชื้อ

ขอบเขตการวิจัย: การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (action study) เพื่อศึกษาผลของการชักนำให้เกิดการคลอดโดยการทำให้มีการแยกของถุงน้ำคร่ำจากเยื่อโพรงมดลูก (stripping of membrane) ต่ออัตราการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ และภาวะแทรกซ้อนได้แก่การแตกของถุงน้ำคร่ำ และการติดเชื้อ โดยทำการศึกษาในสตรีตั้งครรภ์ที่อายุครรภ์ 38-40 สัปดาห์ ที่มาฝากครรภ์ที่โรงพยาบาลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2555 ถึงวันที่ 20 พฤษภาคม 2555 ประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือ สตรีตั้งครรภ์ที่ไม่มีภาวะแทรกซ้อนด้านสูติกรรมและอายุครรภ์ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้คัดเลือกแบบเจาะจง ได้แก่ สตรีตั้งครรภ์ ครรภ์เดี่ยว อยู่ในท่าปกติโดยมีศีรษะเป็นส่วนนำ อายุครรภ์ 38-41 สัปดาห์ไม่มีภาวะแทรกซ้อนด้านอายุครรภ์และสูติกรรม ไม่เคยผ่าตัดคลอดมาก่อน ฝากครรภ์ที่คลินิกฝากครรภ์โรงพยาบาลกุดบาก อำเภอกุดบาก จังหวัดสกลนคร

วิธีการศึกษา: พยาบาลแผนกฝากครรภ์ตรวจคุณสมบัติของสตรีตั้งครรภ์ตามเกณฑ์การเลือกกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้จากทะเบียนประวัติ และคู่มือฝากครรภ์ ถ้าสตรีตั้งครรภ์มีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่กำหนดไว้ แจ้งผู้วิจัยเข้าพบกลุ่มตัวอย่าง และตรวจสอบคุณสมบัติอีกครั้งหนึ่ง ถ้ากลุ่มตัวอย่างมีคุณสมบัติครบตามเกณฑ์ ผู้วิจัยจะเข้าแนะนำตนเองกับสตรีตั้งครรภ์เพื่อขอความร่วมมือ โดยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการทำวิจัย พร้อมทั้งแจ้งการพิทักษ์สิทธิแก่สตรีตั้งครรภ์อย่างเป็นทางการ และเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย เมื่อสตรีตั้งครรภ์ยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยขอใ้ลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย ตรวจสอบภาวะทารกในครรภ์ด้วย NST (Non stress test) หากไม่พบภาวะผิดปกติ ตรวจภายในโดยวิธีปราศจากเชื้อ สอดนิ้วผ่านปากมดลูกเข้าไปจนถึงผนังมดลูกส่วนล่าง (Lower uterine segment) หมุนนิ้วเป็นวงกลมโดยรอบ เพื่อเลาะและแยกถุงน้ำคร่ำออกจากปากมดลูก และผนังมดลูก แนะนำอาการที่สตรีตั้งครรภ์ต้องรีบมาโรงพยาบาลพร้อมติดไว้ที่สมุดฝากครรภ์ ได้แก่ มีน้ำคร่ำ หรือเลือดปนมูกไหลออกจากช่องคลอด ท้องป็นถี่ 3 ครั้ง ใน 10 นาที นอนพักไม่ทุเลา และป็นแรงขึ้นเรื่อยๆ ทารกในครรภ์ดิ้นน้อยลง ไม่ถึง 10 ครั้งต่อวัน นัดติดตามอาการอีก 7 วัน

ผลการศึกษา: กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุระหว่าง 20-34 ปี คิดเป็นร้อยละ 72.5 เฉลี่ย 27.5 ปี ส่วนใหญ่ตั้งครรภ์ครั้งที่ 2 และครรภ์แรก คิดเป็นร้อยละ 42.5 และ 40 ตามลำดับ ไม่พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่มาคลอดอายุครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ อายุครรภ์เมื่อเริ่มทำ stripping of membrane เฉลี่ย 39 สัปดาห์ 4 วัน ต่ำสุด 38 สัปดาห์ สูงสุด 40 สัปดาห์ 3 วัน อายุครรภ์ที่มาคลอดเฉลี่ย 39 สัปดาห์ 4 วัน ต่ำสุด 38 สัปดาห์ สูงสุด 40 สัปดาห์ 5 วัน กลุ่มตัวอย่างมาคลอดหลังจากทำ stripping of membrane เฉลี่ย 3 วัน ต่ำสุดมาภายในวันที่ทำ สูงสุด 11 วัน และไม่พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่มีภาวะแทรกซ้อนคือ ถุงน้ำคร่ำแตก และติดเชื้อ จากการทำ stripping of membrane

การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์ในงานประจำ: ผลการวิจัยเป็นที่ยืนยันว่าการทำ stripping of membrane สามารถลดการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ได้ และไม่พบว่าทำให้เกิดภาวะแทรกซ้อนในการเกิดการแตกของถุงน้ำคร่ำ และการติดเชื้อ ทีมดูแลผู้ป่วยได้นำแนวทางการชักนำให้เกิดการเจ็บครรภ์นี้มาใช้ เพื่อลดการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ พบว่า สตรีตั้งครรภ์ได้รับการทำ stripping of membrane จำนวน 80, 50 และ 48 คน ในปีงบประมาณ 2556, 2557 และ 2558 ตามลำดับ และพบว่ามีการตั้งครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ จำนวน 4, 4 และ 3 รายในปี 2556, 2557 และ 2558 ตามลำดับ จากการวิเคราะห์กลุ่มที่อายุครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ทั้งสามปี พบว่าอายุครรภ์เมื่อส่งมาทำ stripping of membrane 40 สัปดาห์แล้วเนื่องจากประเมินน้ำหนักทารกในครรภ์ไม่ถึง 2500 กรัม จึงไม่ได้เริ่มทำเมื่อ 38 สัปดาห์ และได้ฝึกทักษะพยาบาลห้องคลอดจำนวน 5 คน ให้สามารถทำ stripping of membrane ได้ และไม่พบว่าสตรีตั้งครรภ์มีอายุครรภ์เกิน 41 สัปดาห์ และไม่มีภาวะแทรกซ้อนจากการทำ stripping of membrane ของพยาบาลห้องคลอด

แผนการที่จะนำผลการวิจัยไปใช้ในหน่วยงาน

1. ได้นำแนวทางการชักนำการคลอดด้วยวิธีการเลาะถุงน้ำคร่ำให้แยกออกจากโพรงมดลูก (stripping of membrane) มาใช้เป็นแนวทางชักนำการคลอดแล้ว และเฝ้าระวังภาวะแทรกซ้อนจากการทำอย่างสม่ำเสมอ
2. วางแผนให้บริการแบบ one stop service คือบริการทำ และสังเกตอาการที่แผนกฝากครรภ์ โดยไม่ต้องส่งมาทำที่แผนกห้องคลอด
3. จากผลการวิจัย ระยะเวลาเฉลี่ยที่สตรีตั้งครรภ์มาคลอดหลังจากทำ stripping of membrane 3 วัน เร็วที่สุดคือมาภายในวันที่ทำ และนานที่สุดคือ 11 วัน ปีงบประมาณ 2559 ทีมดูแลผู้ป่วยได้ปรับแนวทางจาก เริ่มทำ stripping of membrane จากเริ่มทำเมื่ออายุครรภ์ 38 สัปดาห์ เป็นเริ่มทำเมื่ออายุครรภ์ 39 สัปดาห์ ซึ่งอยู่ในระยะเริ่มทดลองดำเนินการ

บทเรียนที่ได้รับ

การชักนำการคลอดด้วยการเลาะถุงน้ำคร่ำแยกออกจากโพรงมดลูก สามารถใช้ในการชักนำการคลอดที่ไม่ต้องการผลเร่งด่วน และสามารถลดการตั้งครรภ์ที่เกิน 41 สัปดาห์ได้ และไม่พบว่ามีภาวะแทรกซ้อนในการแตกของถุงน้ำคร่ำ และการติดเชื้อ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

การประเมินภาวะเสี่ยงก่อนส่งมาทำ stripping of membrane ของแผนกฝากครรภ์ การประเมินภาวะเสี่ยงซ้ำก่อนทำของแผนกห้องคลอด ความระมัดระวังในการทำ รวมทั้งการเฝ้าระวัง และการให้คำแนะนำหลังทำ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้สตรีตั้งครรภ์ไม่เกิดภาวะแทรกซ้อน ความร่วมมือของแพทย์พยาบาลแผนกฝากครรภ์ และพยาบาลห้องคลอดเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานลุล่วงไปได้ด้วยดี